

NATURTURIST NORDJYLLAND

NATURTOURIST NORDJÜTLAND

HOME

pdf

Oversigt

Naturlinks

Turistlinks

Søg

Mail

Rold Skov

Rebild og Mariagerfjord kommuner. Rold Skov er Danmarks største oprindelige skov, godt 8000 ha, heraf er ca. 2200 ha statsejet, resten fordelt på Lindenberg, Willestrup og Nørlund godser.

Statsskovens del af Rold Skov har mange afmærkede stier, løbe-, ride- og MTB-ruter, lejrpladser, parkeringspladser, information m.v.

Landskab og geologi

Rold Skov ligger på et højtliggende moræneplateau, som er delt nord-syd af Lindenberg Å's store tunneldal. Det voldsomme terrænspring mellem ådalens

Vis [Naturturist Nordjylland](#) på et større kort

bund i ca. 10 m.o.h. og toppen af moræne plateauet i 80 - 100 m.o.h. har flere landskabelige konsekvenser. Dels er der i grænsezonen mellem dal og plateau, under og efter istidens afslutning udskåret adskillige markante erosionsdale, f.eks. Rebild Bakker, dels betyder de stejle skrænter i ådalen, at grundvandet under det højtliggende landskab langs hele ådalens forløb træder frem nær skræntfoden som vandrige kilder, der hører til Nordeuropas største: Lille Blåkilde, Ravnkilde, Kovads Bæk, Rold Kilde, Gravlev Kilde, Ersted Vælder m.fl.

- Kilderne i Rebild Bakker

Kildebækken Kovads Bæk udspringer i den dybe erosionsdal Stendalen, der fra Gravlevdalen skærer sig ind i Rebild Bakker. Ved foden af bakkerne trænger grundvandet frem i et udbredt sumpkildeområde, hvor hundredvis af bittesmå kildebække efterhånden samler sig i Kovads Bæk, hvor der løber 80 - 90 liter krystalklart kildevand mod åen hvert sekund. Som de andre kilder i dalen har Kovadsbæk en sjældent smådyrsfauna, og bækken er så stor, at den er et vigtigt gydeområde for havørred.

Rold Skov's undergrund består af skrivekridt, der mange steder stikker frem af de overliggende, tynde istidslag, f.eks. ved Skillingbro Kalkgrav og Thingbæk Kalkminer. Skrivekridtet har stor betydning for landskabets udformning og naturen i Rold Skov området.

Undersøgelser viser, at Lindenberg ådal er dannet af bevægelser i jordskorpen langs forkastninger. Dalen har altså eksisteret i tertiærtiden og er blot blevet "trimmet" i sin form af den fremskridende is og af smeltevandet. Istidens afslutning har dog sat sit aftryk i landskabet. På et tidspunkt blokerede en stor dødisklump ådalen, og langs isens sider aflejredes vandretliggende lag, der i dag ses som terrasser i flere niveauer ved foden af Rebild Bakker.

Røllebøg fra Rebild Bakker i Rold Skov. Bakkerne har gennem århundreder og frem til salget til Rebildselskabet i 1912 været fælles græsning for landsbyen Rebild. Gamle billeder viser at bakkerne var næsten træløse, kun med lave bøgekrat, holdt nede af dyrenes bid og lejlighedsvis fældning til brænde. Da dyrene og bønderne forsvandt, skød krattene op som de karakteristiske mangestammede røllebøge.

Et bøgetræ er ikke ens overalt i Europa. Hver egn har udviklet sin type med specielle nedarvede egenskaber - udspringstidspunkt, vækstform, modstandskraft osv. De naturligt hjemmehørende bøge i Rold skov hører til en gruppe (kaldet proveniens) af bøge, der er opstået i et område op mod nordgrænsen af bøgens udbredelse, der ligger i Nordjylland, måske med enkelte naturlige forekomster i Syd norge.

Disse "Rold Skov bøge" er relativt langsomt voksende, ikke særligt ranke af vækst, robuste, og så har de en ekstra formeringsstrategi i forhold til bøge længere mod syd. Når de bliver fældet, skyder de nye skud op fra stubben og rødderne. I ekstreme tilfælde betyder det, at disse "røllebøge" som de kaldes, kan have 20 - 30 stammer som tilhører det samme individ. Måske er egenskaben udviklet som en "gardering" mod dårlig frugtsætning nær bøgens nordgrænse. Denne egenskab har været udnyttet gennem århundreder - bøgerne kunne "høstes" - stævnes - igen og igen uden at det var nødvendigt at plante nyt. Flotte røllebøge kan opleves i Rebild Bakker, Troldeskoven, Bjergeskoven, Fræer Purker og Nordre Purker. Dårlige vækstvilkår og nedgravnning fra kreaturer eller vildt kan få røllebøgene til at danne forkrøblet "troldeskov".

Fruesko i Rold Skov vokser i et område, der tidligere har været ret åben græsningsskov. Da staten i 1826 overtog ejendommen Buderupholm som pant for skattegæld, var skoven udpint, forhugget og kunne næppe kaldes rigtig skov. Denne åbne skov har sikkert været et godt voksested for Fruesko, der egentlig hører

Skrivekridtet er opsprækket pga. af jordskorpens bevægelser og isens tryk, og det medfører en meget hurtig underjordisk vandbevægelse gennem sprækkerne frem til de vandrige kilder. Skrivekridtet har også haft betydning for skovens jordbund og dermed plantevæksten. Sjældne planter som Fruesko og Rød Skovlilje ynder den kalkrige jord.

Da Stenalderhavet var på sit højeste for 6500 år siden, lå strandkanten ved foden af Rebild Bakker. En snæver fjord strakte sig fra Kattegat i øst og Limfjorden i nord gennem et øhav ind i Gravlevdalen. Stenalderfjorden har været kanal for menneskenes første bosættelse af Rold Skov, hvor der i kanten af ådalen er fundet bopladsrester.

Rebild Bakker er såkaldt "falske bakker" dannet af erosionskløfter på grænsen mellem den dybe tunneldal Gravlevdalen og det omkringliggende moræne plateau, der ligger 60 - 70 meter over dalbunden. Erosionskløfterne er skabt af smeltevand, der skar sig ned i det vegetationsløse landskab lige efter isens afsmeltning for 8 - 10.000 år siden. Under afsmeltningen dannede en stor isklump i en periode en prop i Gravlevdalen, så det nedskyllede materiale dannede horisontale terrasser i flere niveauer ved foden af Rebild Bakker. Billedet viser den øverste terrasse set fra Lars Kjærs hus mod Stendalen, der ses i baggrunden.

Dyrelivet

Dyrelivet i Rold Skov er nok mest kendt for skovens bestand af krønvildt. Skoven menes at rumme 8-900 krondyr, og antallet er stadigt stigende. Flest findes vestpå i skovkomplekset, i Nørlund Skov og Rold Vesterskov, da dyrene har en tendens til at trække mod den fremherskende vindretning. Krondyrene i Rold Skov menes at være direkte efterkommere af de krondyr, der levede i skoven i oldtiden. Størst chance for at iagttage dyrene er på markerne udenfor skoven omkring solopgang og nedgang. Gode

hjemme på kalkoverdrev. Efter at have været stærkt truet er Fruesko nu i stabil fremgang, efter statsskovdistriktet er begyndt at lysne skoven på stedet.

Uanset at de godt 8000 ha Rold Skov rummer en rigdom af forskellige planter og svampe, er det en enkelt plante, som er blevet ikon for skoven. Den meget sjældne orkidé Fruesko (*Cypripedium calceolus*) blev fundet på en vestvendt, kalkrig skrænt i Bjergeskoven i 1884. Fruesko er kun kendt fra 2 voksesteder i Danmark. Den er Europas største orkideart. Dens andet voksested ligger ligeledes i Himmerland i et fredet, privatejet område uden offentlig adgang. I Bjergeskoven vokser Fruesko i en ca. 250 år gammel bøgeskov, der tidligere var mere åben pga. skovgræsning og stævning. Allerede i 1889 blev det nødvendigt at indhegne bestanden på grund af plukning og opgravning. Dette hegn har nu været udskiftet og vedligeholdt i over 120 år. I samme hegn vokser en endnu større botanisk sjældenhed, nemlig orkideen Rød Skovlilje, der dog ikke har Frueskoens usædvanlige tiltrækningskraft. Frueskoen blomster i en kort periode i slutningen af maj, Rød Skovlilje i juli måned.

Stendyssen "Stenstuen" er den mest velbevarede af Rold Skovs relativt få fortidsminder fra bondestenalderens "megalitperiode", hvor der landet over byggedes hundredvis stendysser og jættestuer. En stendysse er et gravkammer, der oprindeligt har været næste dækket af jord, så kun toppen af dækstenen var synlig. Tidens tand har blotlagt kammeret. Både "Stenstuen" og den nærvæd liggende dysse "Ønskestenen" blev for kun 200 år siden opfattet som hedenske altre, og er på gamle matrikelkort benævnt "offersten".

Kulturhistorie

Rold Skov var i stenalderen en uigennemtrængelig urskov, og selvom der ikke er fundet meget fra jægerstenalderen, så findes der enkelte bopladslag i Gravlevdalen som tegn på, at skoven er blevet koloniseret gennem stenalderfjorden. I bondestenalderen begyndte man på skovrydning, antagelig først

steder er Tveden og markerne vest for Årestrup. I brunsttiden i slutningen af september og begyndelsen af oktober lyder pladshjortens brøl natten lang i skoven, og man kan i skumringen være heldig at snige sig ind på de imponerende dyr.

Kronhjort i skumringen. Da Rold Skov er et ret lukket skovkompleks uden de store åbne arealer inde i skoven, søger kronvildtet under sin fødesøgning ud på markerne omkring skoven, hvor de dels udgør et spændende syn for de forbipasserende, dels kan betyde betydelige markskader for de berørte landmænd. Hegning langs skovbryn, fodring i skoven og en koordineret afskydning kan måske afhjælpe problemet.

Råvildtet er nok de dyr, der hyppigt iagttages i Rold Skov. Ræv og grævling udgør de største rovdyr sammen med den sjældne skovmår. Odderen er ved at være ret almindelig i Gravlevdalens vådområder langs Lindenberg Å.

Rold Skov er udpeget som EU-fuglebeskyttelsesområde. Årsagen er forekomsten af sjældenheder som sortspætte og hvepsevåge. Sortspættens store huller udnyttes efter brugen af hulduer og alliker eller stære. Sortspætten hugger sine huller højt til vejrs (10-12 meter), ofte i friske bøge. Den store spætte er på størrelse med en krage. Hvepsevågen ligner musvågen. Den er en trækfugl, der ankommer sent til skoven. Derfor indtager den ofte gamle musvåge- eller kragereder, som den pynter med friske bøgekviste på kanten. Denne vane afslører forekomsten af denne sky og sjældne rovfugl også udenfor ynglesæsonen.

Skoven har lejlighedsvis besøg af eksotiske gæster som rød glente og sort glente, ligesom fiskeørn og sort stork har ynglet (eller yngler) her. Skovens søer har naturligvis deres eget fugleliv. Særlig Gravlev Sø er meget fuglerig. Særligt de mange "græssende" svaner og blishøns er med til at forhindre at den lavvandede sø gror til.

ud mod ådalens åbne landskab. Man dyrkede svedjebrug, hvor træerne blev fældet og grene og kvas afbrændt. I den næringsrige aske dyrkedes primitive hvedesorter som enkorn og emmer. Efter få år var jorden udpint, og man ryddede et nyt stykke skov, mens markerne overgik til græsgang eller sprang i skov igen. Der er endnu ikke fundet bopladser fra bondestenalderen, men gravminderne giver et fingerpeg om, hvor bønderne boede. I Nørreskoven nær ådalen findes flere langhøje, antagelig fra bondestenalder. Bondestenalderen er i Danmark mest kendt for sine imponerende storstensgrave - dysser og jættestuer, og Rold Skov har da også enkelte dysser. I Havdalen, et smalt dalstrøg der starter ved skovfogedstedet Hollandshus og udmunder i ådalen ved jernbanebroerne, ligger de to stendysser Stenstuen og Ønskestenen. Måske var Havdalen en opdyrket slette, der fra fjorden skar sig ind i Rold Skov.

I den del af Rold Skov, der kaldes Bjergeskoven, ligger denne meget velbevarede gravhøj, der sammen med sin nabo kaldes "Svinehøjene". Størrelsen - typisk over 2½ meter i højden - og placeringen højt i landskabet peger på, at højene er anlagt i bronzealderen. Hvis højene i dag ikke var omgivet af skov, ville de kunne ses vidt om. Gravhøjen blev anlagt for at ære en fremtrædende person, måske en høvding, men tjente også til ære for den stamme, der formåede at gennemføre det imponerende arbejde. Gravhøjen blev opført af opstabilede græstørv, der skrælledes af de omkringliggende græsgange, som blev ødelagt i årtier. Et areal svarende til adskillige fodboldbaner blev ødelagt.

De mest markante kulturspor i Rold Skov er bronzealderens mange gravhøje. Selvom de færreste er udgravet, peger deres størrelse entydigt på denne periode. Fire områder er særligt interessante: Nørreskoven nord for Rebild, skoven syd for Rebild Skovhuse, skoven syd for Skørping samt den sydøstlige del af Siem Skov.

Mest markant er Nørreskoven med omkring

Mange steder i Rold Skov findes ældgamle forkrøblede bøgetræer, der danner en malerisk "troldskov", som her i Nordre Purker. Skovkortene angiver typisk en alder fra engang i 1700-tallet, men disse tal er baseret på årringstælling. En gammel knortet kæmpe som denne kan sagtens - som individ - være betydelig ældre pga. Rold Skov bøgenes særlige evne til at skyde igen fra stub og rødder, når de bliver fældet.

Planteliv

Rold Skov rummer både skovpartier, der - omend kulturpåvirket - må betragtes som efterkommer af den oprindelige skov, og meget store arealer af produktionsskov, fortrinsvis med nåletræ. Specielt Rødgran vokser virkelig godt i skovens sandede og grusede jord, men også nordamerikanske arter som Douglas-gran og Kæmpegran (Grandis) når betydelige størrelser. I den Jyske Skovhave findes Danmarks rent volumenmæssigt største nåletræ, en Kæmpegran der rummer over 33 m³ ved.

Pollendiagrammer fra St. Økssø midt i Rold Skov viser, at egen dominerede Rold Skov langt op i middelalderen - næsten 1000 år senere end i det øvrige Danmark. Rold Skov dækkede dengang det meste af Himmerland. I [Skindbjerglund](#) finder man en gammel egeskov, der sandsynligvis er efterkommere af den oprindelige Rold Skov.

Bøgen er i dag det dominerende løvtræ i Rold Skov. Særligt i statsskoven findes større sammenhængende arealer med bøgeskov, der anses for naturligt opstået og efterkommere af de bøge, der fortrængte egeskoven i middelalderen.

50 store gravhøje på 1 km². Her findes også en 70 m lang stenrække, som kan have fungeret som et led i bronzealderens soldyrkelse. I Siem Skov er udgravet en bebyggelse fra bronzealderen, beliggende nær en samling gravhøje fra samme tid. Dette giver en ide om, hvor bronzealderens bebyggelse skal søges andre steder i skoven, f. eks. i Rebild Skovhuse, på markerne nord for Rebild, på lysningen Slettingen m.fl.

- [Se kort over Rold Skovs fortidsminder](#)

Kortet over fortidsminderne viser, at store dele af Rold Skov vest for den gamle hovedvej A10 samt store dele af den østlige del af skoven mangler synlige fortidsminder. Måske har disse dele aldrig været opdyrket og beboet? Skoven skjuler stadig mysterier.

Jernalderen i Rold skov er ikke særlig tydelig i form af gravminder, selvom der er en række fund der peger på, at skovens fremtidige struktur med lysningen Rebild Skovhuse og landsbyen Rebild begynder at tage form. Under P-pladsen ved Rebild Bakker gemmer sig jernalderens Rebild.

Information

- [Naturstyrelsen](#)
- [Rold Skov Natur- og Kulturcenter](#)
- [Rold Skov Leksikon](#)